

TÜRK VE İNGİLİZ EĞİTİM SİSTEMLERİNE İLİŞKİN SAYISAL VERİLERİN KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İNCELENMESİ

Yrd. Doç. Dr. Yaprak Kalemoglu Varol
Aksaray Üniversitesi
Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu
yaprak81@gmail.com

Prof. Dr. A. Faik İmamoğlu
Gazi Üniversitesi
Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Özet

Bu çalışmada, sayısal veriler çerçevesinde Türk eğitim sisteminin günümüzdeki durumu ile 1988 Eğitim Reformu Yasası'yla eğitimde önemli değişiklikler yapmış bir Avrupa Birliği ülkesi olan, köklü ve başarılı eğitim kurumlarına sahip İngiltere'nin eğitim sistemine ilişkin sayısal bilgiler verilmiştir. Her ülkenin eğitim sistemi, o ülkenin ekonomik, siyasal ve toplumsal sistemine göre şekillenmekte ve her ülke kendi eğitim politikasına göre eğitimin amaçlarını, süresini ve kapsamını belirleyerek uygulamaktadır. Zorunlu eğitim süresinin 12 yıl olduğu Türkiye'de ilk sekiz yılında net okullaşma oranı % 98,67, ortaöğretimde % 67,37 ve yükseköğretimde ise % 33,06 olarak gerçekleşmiştir. İlköğretimde derslik başına düşen öğrenci sayısı, yıllar itibariyle bir azalma göstermiş ve 2011–2012 eğitim öğretim yılı itibariyle bu sayı 30, ortaöğretim için ise 31 olarak gerçekleşmiştir. Zorunlu eğitim süresinin 11 yıl olduğu İngiltere'de ise ilköğretim kademesi için bu sayı 27'dir. Türkiye'de devlet okullarında ilköğretim düzeyinde öğretmen başına 23 öğrenci düşerken, bu sayı İngiltere'de 20,9'dur.

Anahtar Sözcükler: Eğitim Sistemi, Örgün Eğitim, Türkiye, İngiltere.

COMPARATIVE ANALYSIS OF QUANTITATIVE DATA OF TURKISH AND ENGLISH EDUCATION SYSTEMS

Abstract

In this study, the current state of education in our country within the framework of quantitative data and British education system are provided with quantitative information. Each country's education system, shaped by country's economic, political and social system and also each country determines its own educational policy objectives, duration and scope. 12 years of compulsory education in our country, the first in eight years, net enrollment ratio is 98.67%, for secondary education 67.37% and 33.06% in higher education. In Turkey, the number of students per classroom in primary education, over the years has shown a reduction in, as of the academic year 2011-2012, the number 30, for secondary education was 31. This number is 27 for UK which is compulsory education for 11 years. While 23 students per teacher in primary education in public schools in our country, in the UK, this number 20.9 percent.

Key Words: Education System, Formal Education, Turkey, United Kingdom.

GİRİŞ

Eğitim, yeni kuşakların toplum yaşamında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları edinmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine yardım etmektir. Bir ülkenin geleceğinin şekillenmesi için hayati önem taşıyan ve ülkelerin önemle üzerinde durduğu konuların başında eğitim ve eğitim sistemleri gelmektedir. Eğitim sistemleri sürekli olarak bir gelişme göstermekle birlikte coğrafi, kültürel, etnik ve sosyal özelliklerden kaynaklanan

farklılıklar göstermekte ve farklı ülkelerde farklı uygulamalar gözlenmektedir. Uygulamalardaki farklılıklar genel olarak o ülkenin kültürünü taşımakla birlikte bazen de ekonomik alt yapılarla da ilişkilendirilmektedir.

Bilindiği gibi, eğitimin kalkınma, refah ve ekonomik rekabet gücü açısından mümkün olduğu kadar çok sayıda insana ulaşması ülkelerin öncelikli konularından biridir. Yıllara göre artan öğrenci sayısı ve buna paralel olarak oluşan öğretmen açığı ve okul sayılarının yetersiz kalması eğitimde başarıyı düşüren nedenlerden biridir. Okul sayısının yetersizliği mevcut okulların ve sınıfların kalabalık olmasına, kalabalık sınıflar ise eğitimin niteliği ile ilgili yeni sorunlara neden olmaktadır. Eğitim sistemleri içerisinde özellikle sınıf mevcutları ile yapılan düzenlemeler doğrudan eğitimin kalitesini etkilemektedir. Erden'in (1998) ifade ettiği gibi kalabalık sınıflarda öğrencilerin dikkati daha kolay dağılmakta, sınıfta düzenini korumak zorlaşarak, büyük ölçüde anlatım yöntemi kullanılmak zorunda kalınmaktadır. Bu da öğretmenin çabuk yorulmasına ve güdüsünün azalmasına neden olur. Öğrenci sayısı az olan sınıflarda ise (Celep, 2002) öğretmen her öğrenciye daha fazla zaman ayırarak, öğrenci gelişimini daha kolay izleyebilmekte, sınıfı daha etkili yönetebilmekte ve bu da etkin öğrenmeyi kolaylaştırabilmektedir.

Sınıf mevcudu ile birlikte eğitimin niteliğini etkileyen bir diğer konu ise öğretmen başına düşen öğrenci sayısıdır. Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı, öğretmenin iş yükünü etkileyen faktörlerden biridir. Sınıftaki öğrenci sayısının yüksekliği öğretmenin çalışma ortamının ağırlaşması ve daha çok öğrencinin başarısından sorumlu olması demektir (Tunçkaşık, 2007). Yapılan araştırmalar, öğrenci sayısı ile akademik başarı arasında ilişki olduğunu, öğrenci sayısının az olduğu sınıflarda akademik başarının ve öğrenmenin, öğrenci sayısı çok olan sınıflara göre daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır (Yaman, 2006). Sınıflardaki öğrenci sayısını azaltmak, yeni dersliklerin hazır edilmesi, eğitim ortamının düzenlenmesi, yeni öğretmenlerin istihdamı gibi konuların da sağlanmasını gerektirir.

Bu nedenle araştırmada Türk eğitim sistemi ile birlikte Birleşik Krallığı oluşturan dört ülkeden biri olan İngiltere'de eğitim sistemine ilişkin okullaşma oranları, okul, öğrenci, öğretmen sayıları, öğretmen ve derslik başına düşen öğrenci sayıları gibi sayısal veriler ışığında mevcut durumun ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda öncelikle ülkelerin eğitim sistemlerinin yapısına ilişkin genel bilgilerin verilmesi yararlı olacaktır.

Türk Eğitim Sistemi Yapısı

Türkiye'de zorunlu eğitimi 12 yıla çıkararak kanunla eğitim sisteminde başlayan yeni dönemin iki temel amacından biri toplumun ortalama eğitim süresini yükseltmek, diğeri ise eğitim sisteminin bireylerin ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerinin gerektirdiği yönlendirmeyi mümkün kılacak şekilde düzenlenmesidir (MEB, 2012b). Türkiye'de eğitim sisteminin yapısı okulöncesi eğitim, ilköğretim ve ortaokul (ilköğretim), lise (ortaöğretim) ve yükseköğretim olmak üzere beş ana bölümden oluşmaktadır.

Türkiye'de okulöncesi eğitim, isteğe bağlı olarak, zorunlu ilköğretim çağına gelmemiş çocukların eğitimini kapsamaktadır. Bu kurumlarının işleyişleri 2004 yılında çıkarılan ve zamanla bazı maddeleri değiştirilen Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği ile sağlanmaktadır. 30 Eylül 2012 tarihi itibarıyla 37-66 ay arasındaki çocuklar anaokulunda veya uygulama sınıflarında, 48-66 ay arasındaki çocuklar ise anasınıflarında okulöncesi eğitim alabilmektedir.

12 yıllık dönemi kapsayan zorunlu eğitim ilköğretim, ortaokul ve lise olmak üzere üç bölümden oluşur. Türkiye'de ilköğretim kademesi 6-14 yaşlar arasındaki 8 (4+4) yıllık dönemi kapsamaktadır. Bu sekiz yıllık dönemin ilk 4 yılı ilköğretimin birinci kademesini (ilkokul), sonraki 4 yıl ise ikinci kademesi (ortaokul) oluşturur. Lise (ortaöğretim) kurumları ise, ilköğretim kurumlarından sonra 4 yıllık zorunlu öğrenim veren genel, mesleki ve teknik eğitim kurumlarını kapsamaktadır.

Türkiye'de ilköğretim kademesinde haftalık ders saati serbest etkinliklerle birlikte haftada 30 ders; ortaokulda 5. ve 6. sınıflarda 36, 7. ve 8. sınıflarda ise 37 ders olarak belirlenmiştir. Türkiye'de eğitim sisteminin en önemli özelliği belli bir merkezden idare edilmesi, eğitim ile ilgili tüm politikaların, planların ve uygulamaların devletin denetimi ve gözetimi altında yapılması ve devletin yetkisi dışında hiçbir eğitim faaliyeti yapılamamasıdır. Türkiye'de merkeziyetçi bir yapıya sahip olan eğitim sisteminin işleyişiyle ilgili tüm yetkiler Milli Eğitim

Bakanlığına (MEB) aittir. Okul sistemi ve yapısı, öğretim programları, ders geçme sistemleri, ders saatleri, maddi kaynaklar, ders kitapları, diğer yardımcı malzemeler ve eğitim sistemi ile ilgili diğer tüm özellikler devlet tarafından belirlendiği için ülke genelinde aynıdır.

İngiliz Eğitim Sistemi Yapısı

İngiltere’de eğitimde amaç; geniş kitlelere eğitim sağlamak yerine, kabiliyetleri küçük yaştan seçmek ve yöneltmek olmuştur. Eğitimde kaliteyi ön plana alan İngiltere zamanla kaliteyle birlikte geniş kitlelere ulaşmanın da üzerinde önemle durmuştur (Lauwerys, Varış & Neff, 1979). İngiltere’de eğitim sisteminin yapısı okulöncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim olmak üzere dört ana bölümden oluşmaktadır. 5-16 yaş arasını kapsayan zorunlu eğitimde kendi içerisinde dört basamağa ayrılır. Bunlar; 1. Basamak: 5-7 yaş arasını (zorunlu eğitimin 1. ve 2. yılı), 2. Basamak: 7-11 yaş arasını (zorunlu eğitimin 3-6. yılları), 3. Basamak: 11-14 yaş arasını (zorunlu eğitimin 7-9. yılları) ve 4. Basamak: 14-16 yaşlar arasını (zorunlu eğitimin 10. ve 11. yılları) kapsamaktadır. Bu eğitim basamaklarından 1. ve 2. basamaklar (5-11 yaş) ilköğretim, 3. ve 4. basamaklar ise (12-16 yaş) ortaöğretim olarak adlandırılır. Zorunlu eğitimin tamamlanmasından sonra dileyen öğrenciler 18 yaşına kadar eğitimlerine devam ederek yükseköğretim kurumlarına hazırlanabilirler.

Okulöncesi eğitim kurumları, Yerel Eğitim Otoriteleri (LEAs) tarafından yürütülen anaokulları, ana sınıfları ve bağımsız özel eğitim kurumlarıdır. Bu eğitim kurumları ile birlikte ayrıca aileler tarafından işletilen oyun grupları da bulunmaktadır (Dean, 2005). İngiltere’de Yerel Eğitim Otoriteleri tarafından sağlanan anaokulları ve ana sınıflarında okulöncesi eğitim ücretsiz olarak verilmektedir.

İngiltere’de Okulöncesi Öğretim Programı ilk kez 2000 yılının Eylül ayında, 3-5 yaş arasındaki öğrenciler için uygulanmaya başlamıştır (Tassoni, 2006). 2008 yılından itibaren de doğumdan zorunlu eğitim kademesine kadar (5 yaş) olan eğitimi kapsayan İlk Yıllar Temel Eğitimi (EYFS) uygulanmasına başlanmıştır.

İlköğretim kademesi 5-11 yaşlar arasındaki 6 yıllık dönemi kapsamaktadır. Bu altı yıllık dönemin ilk iki yılı (5-7 yaş) ilköğretimin ilk basamağını (Infant Schools), sonraki dört yılı ise (8-11 yaş) ikinci basamağını (Junior Schools) oluşturmaktadır.

İngiltere’de ilköğretim okullarındaki ders yılı süresi ortalama 38 hafta (190 gün), yaklaşık olarak yaz tatili süresi ise altı haftadır. Yaz tatilinin dışında iki hafta Noel tatili ve iki hafta da bahar tatili (paskalya tatili) vardır. Yani İngiltere’de uzun bir yaz tatili yerine belli aralıklarla eğitim yılına yayılmış kısa tatiller mevcuttur. Öğretim yılı bazı okullarda altı, bazı okullarda ise üç veya dört döneme ayrılmıştır. Okul dönemlerine ve tatillere yerel eğitim otoriteleri ve okulların yönetim organları tarafından, bağımsız okullarda ise bizzat okulların kendisi tarafından karar verilmektedir. Yine haftalık ders saatleri için de tek tip bir standart bulunmamakla birlikte, eğitim bakanlığı tarafından birinci eğitim basamağı için ortalama 21 ve ikinci eğitim basamağı için de ortalama 23,5 ders saatinin uygulanması önerilmektedir. Ancak bu konuda karar verme yetkileri okullara aittir.

1988 yılından itibaren İngiltere’de ilköğretim düzeyinde öğrencilerin değerlendirilmesi için ulusal düzeyde sınavlar uygulanmaktadır. Birinci ve ikinci eğitim basamakları sonunda yani 7 ve 11 yaşlarında öğrenciler İngilizce, matematik ve fen bilgisi derslerinden sınavlara girerler. Bu sınavlarla öğrencilerin hedeflenen amaçlara ulaşma düzeyleri belirlenir ve hükümet tarafından her bir okul için puan tabloları açıklanır (Alexander, 2000). İkinci eğitim basamağını tamamlayan öğrenciler 11+ adı verilen bir sınava girerler ve bu sınavın sonuçlarına göre ortaöğretimde akademik, teknik ya da modern okullara gönderilirler.

İngiltere’de zorunlu ortaöğretim kademesi 11-16 yaşlar arasındaki 5 yıllık dönemi kapsamaktadır. Bu beş yıllık dönemin ilk üç yılı (11-14 yaş) üçüncü eğitim basamağını, sonraki iki yıl ise (14-16 yaş) dördüncü ve eğitimin son basamağını oluşturmaktadır. İlköğretimin tamamlanmasıyla ortaokullara geçiş yapan öğrenciler zorunlu eğitimlerini 16 yaşına kadar devam ettirirler. İsteyenler eğitim hayatını 16 yaşında noktalayabilecekleri gibi isteyenler eğitimlerine ileri eğitim (16-18 yaş) programlarına katılarak devam edebilirler. Okul, Öğrenci ve Aile Bakanlığının (2011) verilerine göre, 16 yaşındaki öğrencilerin %91’i zorunlu eğitim sonrasında ileri eğitim kurumlarına giderek öğrenimlerine devam etmektedir.

Eğitim bakanlığı tarafından üçüncü eğitim basamağı için minimum 24 ve dördüncü eğitim basamağı için de minimum 25 ders saatinin uygulanması önerilmektedir. Ancak bu konuda karar verme yetkisi okullarıdır.

Zorunlu eğitim sonunda, öğrenciler devam ettikleri okulun türüne bakılmaksızın “Ortaöğretim Genel Eğitim Sertifikası (General Certificate of Secondary Education - GCSE)” sınavına girerler. Bu sertifikayı alan öğrenciler eğer isterlerse, iki yıl sonra da 18 yaşında “İleri Düzey Eğitim Diploması (Certificate of Education at Advanced Level-GCE A-Level)” sınavına girmeye hak kazanırlar. Bu sınav sonucuna göre öğrenciler yükseköğretime devam edebilmektedirler.

Eğitim ile ilgili tüm yetkilerin kiliseler ile ailelerin elinde olduğu Tudor döneminden (1485-1603) günümüze İngiltere’de eğitim ile yetkiler devamlı olarak çeşitli kuruluşlar arasında paylaşılarak yönetilmiştir (Havighurst, 1968). Günümüzde İngiltere’de eğitim merkezi olmayan idari bir yapıya sahiptir. Eğitim hizmetlerinde sorumluluklar merkezi hükümet, yerel yönetim otoriteleri, kiliseler ve diğer gönüllü kuruluşlar ile eğitim kurumlarının yönetim organları arasında paylaşılmıştır. Eğitim bakanlığı tarafından genel olarak ulusal eğitim hedefleri, ulusal eğitim politikası ve planlamaları yapılmakta, yerel yönetimler ve okulların yönetim kurulları tarafından da diğer ayrıntılar şekillenmektedir.

İngiltere’de yerel yönetim odaklı eğitim sisteminde, 1988 Eğitim Reformu sonrası belli standartlar merkezileştirilmiştir. Bu reform ile birlikte okulların zorunlu eğitim kademesindeki öğrencilere hangi konularda eğitim verilmesi gerektiğini kesin olarak belirleyen ilk Ulusal Müfredat Programı oluşturulmuştur ve ülke genelinde tüm devlet okullarında bu programlar uygulanmaya başlamıştır. Böylece her öğrenciye hangi okula devam ederse etsin aynı müfredat programına dâhil olma hakkı verilmiştir.

Standart bir program olmasına rağmen yine de okullara programla ilgili birçok esneklik tanınmıştır. Örneğin; günlük olarak programda yer alması zorunlu olan Matematik ve İngilizce dersi ile haftalık olarak programda yer alması zorunlu Beden Eğitimi dışındaki derslerin planlanmasına haftalık olarak yer verebilecekleri gibi, dönemlik veya birer dönem arayla da yer verebilmektedirler (QCA, 2002, 12). Yani, eğitim basamaklarına göre öğretilecek derslerin yer aldığı programda, bu derslerin ne ölçüde verileceğine okullar ve Yerel Eğitim Otoriteleri (LEAs) tarafından karar verilmektedir.

İngiltere’de yerel eğitim otoritelerinin görevlerinden biri de kendi eğitim sahalarına giren okulların imkânlarını ve okullarının başarılarını en üst seviyelere getirmektir. İlk olarak 1944 Eğitim Reformu ile Yerel Eğitim Otoritelerine okulların beden eğitimi ve rekreasyon alanlarıyla ilgili düzenlemeleri yapma ve gerekli malzemelerin teminini sağlama ile ilgili görevler verilmiştir. Bu reform ile okulların oyun alanlarının öğrenci sayısına oranla düzenlenmesi de yasal olarak belirlenmiştir (Bennet, Howell & Simri, 1983). 1980’de yapılan düzenlemelerle yetkilerinde kısıtlamalar yapılan LEAs’ların görevi; kendi yetki alanları içerisindeki eğitimin organizasyonunu sağlamak ve denetlemektir. Bununla birlikte okul yemekleri, ulaşım, personel ve personel geliştirme, standartları gözlemlenmek ve iyileştirmek, finansal yönetim ve okul yerlerinin ve okul kabulünün sağlanması gibi konularda okulların yönetim organları ile birlikte şekillenmektedir (Daun, 2004).

İngiltere’de devlet okullarının çoğunluğu yerel eğitim otoritelerine bağlıdır ve bu okullar devlet tarafından yerel eğitim otoritelerine verilen paralarla finanse edilmektedir. Okullar günlük yönetimlerinde yerel eğitim otoritelerinin denetimi altındadır. Yerel eğitim otoriteleriyle birlikte her okul kendi öğretmenini işe almada ve işine son vermede tam yetkiye sahiptir. Yani öğretmenlerin istihdamlarında merkezi yönetim söz sahibi değildir. Yine okulların eğitim süreleri, eğitim dönemlerinin sayısı, ders saatleri, dersler için ayrılacak zamanların miktarları, okul başlangıç ve bitiş saatleri gibi konularda da merkezi yönetim söz sahibi değildir. Bu konular yerel eğitim otoriteleri ile birlikte okullar tarafından belirlenmektedir.

YÖNTEM

Bu araştırmada, tarama modeli kullanılmıştır. Türk ve İngiliz eğitim sistemlerine ilişkin sayısal veriler her iki ülkede yer alan basılı kaynaklardan elde edilmiştir. Türk eğitim sistemine ilişkin sayısal veriler için T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı tarafından yayımlanan eğitim istatistiklerinden yararlanılmıştır.

İngiltere için 1996 ve 2002 Eğitim Reformları, Okul, Aile ve Çocuk Bakanlığı (DCSF) ile Eğitim ve İstihdam Bakanlığı (DfEE) tarafından yayımlanan istatistikî veriler toplanarak yorumlanmıştır.

BULGULAR

Türk Milli Eğitim Sistemine İlişkin Bulgular

Türkiye’de örgün eğitim; okulöncesi eğitim, ilkokul, ortaokul, lise ve yükseköğretim kademelerinden oluşmaktadır. Araştırmamızda ilk sekiz yıl ilköğretim başlığı ile ve sonraki dört yıl ise ortaöğretim başlığıyla verilmiştir.

Okulöncesi Eğitim

Tablo 1’de okulöncesi eğitimde eğitim-öğretim yıllarına ve cinsiyete göre net okullaşma oranları verilmiştir.

Tablo 1: Okulöncesi Eğitimde Eğitim-Öğretim Yıllarına ve Cinsiyete Göre Net Okullaşma Oranları

Eğitim Yılı	Yaş	%Erkek	%Kadın	%Toplam
2009 / 2010	3-5 Yaş	27,34	26,48	26,92
	4-5 Yaş	39,17	37,91	38,55
2010 / 2011	3-5 Yaş	30,25	29,43	29,85
	4-5 Yaş	43,70	42,47	43,10
2011 / 2012	3-5 Yaş	31,23	30,49	30,87
	4-5 Yaş	44,56	43,50	44,04

İlk kapsamlı programın 1989’da uygulanmaya başlandığı okulöncesi eğitim kurumlarında okullaşma oranı 2003-2004 Eğitim Öğretim Yılı itibarıyla % 13,2 olarak gerçekleşmiştir (Kıran, 2004). 2011-2012 Eğitim Yılına gelindiğinde bu rakam 3-5 yaş için % 30,87, 4-5 yaş için ise % 44,04’lere çıkmıştır (MEB, 2012a). Tablo 2’de okulöncesi eğitimde yıllara göre okul, öğrenci ve öğretmen sayıları verilmiştir.

Tablo 2: Okulöncesi Eğitimde Öğretim Yıllarına Göre Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

Eğitim Yılı	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı		Öğretmen Sayısı	
		Toplam	Erkek	Kadın	Kadrolu-Sözleşmeli
2006 / 2007	20,675	640,849	334,252	306,597	24,775
2007 / 2008	22,506	701,762	366,209	335,553	25,901
2008 / 2009	23,653	804,765	421,033	383,732	29,342
2009 / 2010	26,681	980,654	511,127	469,527	42,716
2010 / 2011	27,606	1.115.818	580,296	535,522	48,330
2011 / 2012	28,625	1.169.556	607,052	562,504	55,883

Milli Eğitim Bakanlığı verilerine göre, 2011-2012 eğitim yılı itibarıyla 28,625 resmi ve özel okulöncesi eğitim kurumunda 1.169.556 öğrenci öğrenimine devam etmekte ve 55.883 öğretmenin de görev yaptığı görülmüştür (MEB, 2012a). Okulöncesi eğitim açısından, 2006 yılından bu yana okul sayıları ile birlikte öğrenci ve öğretmen sayılarında da olumlu yönde artışların olduğu gözlemlenmiştir.

İlköğretim

Tablo 3’te ilköğretimde eğitim-öğretim yıllarına ve cinsiyete göre net okullaşma oranları verilmiştir

Tablo 3: İlköğretimde Eğitim-Öğretim Yıllarına ve Cinsiyete Göre Net Okullaşma Oranları

Eğitim Yılı	97/98	99/00	01/02	03/04	05/06	07/08	09/10	10/11	11/12
%Erkek	90,25	98,41	96,20	93,41	92,29	98,53	98,47	98,59	98,77
%Kadın	78,97	88,45	88,45	86,89	87,16	96,14	97,84	98,22	98,56
%Toplam	84,74	93,54	92,40	90,21	89,77	97,37	98,17	98,41	98,67

Ülkemizde en hızlı ve etkili eğitim ilk sekiz yıllık dönemde gerçekleşmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı verilerine göre 1997-1998 eğitim yılında % 84,74 olan net okullaşma oranı 2011-2012’de % 98,67 olarak gerçekleşmiştir

(MEB, 2012a). Kızlarda 1995-1996 eğitim yılına kadar devamlı olarak erkeklerin gerisinde seyreden okullaşma oranları, 1997 yılından itibaren hızlı bir göstermiş ve günümüzde de bu açığı kapatmıştır. İlköğretimde eğitim-öğretim yıllarına göre okul, öğrenci ve öğretmen sayıları Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: İlköğretimde Eğitim-Öğretim Yıllarına Göre Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

Eğitim Yılı	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı Kadroolu-Sözleşmeli
		Toplam	Erkek	Kadın	
2004 / 2005	35,611	10,565,389	5,587,775	4,977,614	401,288
2005 / 2006	34,990	10,673,935	5,615,591	5,058,344	389,859
2006 / 2007	34,656	10,846,930	5,684,609	5,162,321	402,829
2007 / 2008	34,093	10,870,570	5,676,872	5,193,698	445,452
2008 / 2009	33,769	10,709,920	5,553,871	5,156,049	453,318
2009 / 2010	33,310	10,916,643	5,632,328	5,284,315	485,677
2010 / 2011	32,797	10,981,100	5,623,476	5,357,624	503,328
2011 / 2012	32,108	10,979,301	5,622,661	5,356,640	515,852

2011-2012 Eğitim Yılı itibariyle 32.108 resmi ve özel ilköğretim okulunda 10.979.301 öğrenci öğrenimine devam etmekte ve 515.852 öğretmende görev yapmaktadır (MEB, 2012a). Milli Eğitim istatistiklerinden yola çıkarak son beş yıllık tabloya baktığımızda okul sayılarında yaşanan azalma ve bunun tam tersi öğrenci sayılarındaki artış dikkat çekicidir. Tablo 5'te ilköğretimde yıllara göre derslik başına düşen öğrenci sayıları verilmiştir.

Tablo 5: İlköğretimde Yıllara Göre Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayıları

Eğitim Yılı	06 / 07	07 / 08	08 / 09	09 / 10	10 / 11	11 / 12
Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı	34	33	32	32	31	30

2011-2012 Eğitim Yılı itibariyle ilköğretim okulları için derslik başına düşen öğrenci sayısı 30, öğretmen/öğrenci oranı ise 1/20'dir.

Ülkemizde derslik başına düşen öğrenci sayılarının yıllara göre azalması sevindirici bir ilerleme olsa da bu rakamlar ülkemiz geneli için ortalama sayılardır ve bu sayılar illere göre büyük farklılıklar göstermektedir. Örneğin Şanlıurfa, Diyarbakır ve yoğun göç alan İstanbul'da bir derslikte 48 öğrenci eğitim alırken, bu sayı Gaziantep'te 41, Ankara'da 37, Kırıkkale'de 24 ve Tunceli'de 14'dür. Tablo 6'da ilköğretimde okul türlerine göre okul, öğrenci ve spor salonu sayıları yer almaktadır.

Tablo 6: İlköğretimde Okul Türlerine Göre Okul, Öğrenci ve Spor Salonu Sayıları

Okul Türü	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı			Spor Salonu Sayısı
		Toplam	Erkek	Kız	
Resmi İlköğretim Okulu	33,898	10,346,509	5,408,525	4,937,984	1,235
Özel İlköğretim Okulu	757	213,071	116,099	96,972	563
Açık İlköğretim Okulu	1	287,350	159,985	127,365	-
Toplam	34,656	10,846,930	5,684,609	5,162,321	1,798

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, 2007

Türkiye'de 2006-2007 Eğitim Yılı itibariyle 33.898 resmi, 757 özel ve 1 açık olmak üzere toplamda 34.656 ilköğretim okulu bulunmaktadır. Resmi ilköğretim okullarının yalnızca 1.235 tanesinde spor salonu bulunmaktadır. Yani ortalama olarak yaklaşık her 100 okuldan yalnızca 3'ünde spor salonu bulunduğu görülmektedir. Özel okullarda ise spor salonu olan okul oranı % 74'tür.

Ortaöğretim

Tablo 7'de ortaöğretimde eğitim-öğretim yıllarına ve cinsiyete göre net okullaşma oranları yer almaktadır.

Tablo 7: Ortaöğretimde Eğitim-Öğretim Yıllarına ve Cinsiyete Göre Net Okullaşma Oranları

Eğitim Yılı	97/98	99/00	01/02	03/04	05/06	07/08	09/10	10/11	11/12
%Erkek	41,39	44,05	53,01	58,01	61,13	61,17	67,55	68,17	68,53
%Kadın	34,16	36,52	42,97	48,50	51,95	55,81	62,21	63,86	66,14
%Toplam	37,87	40,38	48,11	53,37	56,63	58,56	64,95	66,07	67,37

Net okullaşma oranının 1997-1998 eğitim yılında % 37,87 olarak gerçekleştiği ülkemizde bu rakam 2011-2012 yılı itibariyle % 67,37'dir (MEB, 2012a).

Tablo 8'de ortaöğretimde eğitim-öğretim yıllarına göre okul, öğrenci ve öğretmen sayıları verilmiştir.

Tablo 8: Ortaöğretimde Eğitim-Öğretim Yıllarına Göre Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

Eğitim Yılı	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı
		Toplam	Erkek	Kadın	Kadrolu-Sözleşmeli
2004 / 2005	6,816	3,039,449	1,733,646	1,305,803	167,614
2005 / 2006	7,435	3,258,254	1,855,741	1,402,513	185,317
2006 / 2007	7,934	3,386,717	1,917,189	1,469,528	187,665
2007 / 2008	8,280	3,245,322	1,789,238	1,456,084	191,041
2008 / 2009	8,675	3,837,164	2,079,941	1,757,223	196,713
2009 / 2010	8,913	4,240,139	2,302,541	1,937,598	206,862
2010 / 2011	9,281	4,748,610	2,586,171	2,162,439	222,705
2011 / 2012	9,672	4,756,286	2,526,428	2,229,858	235,814

2011-2012 Eğitim Yılı itibariyle 9.672 ortaöğretim kurumunda 4.756.286 öğrenci öğrenimine devam etmekte ve 235.814 öğretmende görev yapmaktadır (MEB, 2012a). Son sekiz yıl içerisinde ortaöğretimdeki sayısal gelişmelere bakıldığında okul, öğrenci ve öğretmen sayılarında olumlu yönde artışlar görülmektedir.

Tablo 9'da ortaöğretimde yıllara göre derslik başına düşen öğrenci sayıları yer almaktadır.

Tablo 9: Ortaöğretimde Yıllara Göre Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayıları

Eğitim Yılı	06 / 07	07 / 08	08 / 09	09 / 10	10 / 11	11 / 12
Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı	31	29	31	33	34	31

2011-2012 Eğitim Yılı itibariyle ortaöğretim okulları için derslik başına düşen öğrenci sayısı ise 31, öğretmen/öğrenci oranı ise 1/16'dır.

Yükseköğretim

Tablo 10'da yükseköğretimde eğitim-öğretim yıllarına ve cinsiyete göre net okullaşma oranları verilmiştir.

Tablo 10: Yükseköğretimde Eğitim-Öğretim Yıllarına ve Cinsiyete Göre Net Okullaşma Oranları

Eğitim Yılı	97/98	99/00	01/02	03/04	05/06	07/08	08/09	09/10	10/11
%Erkek	11,28	12,68	13,75	16,62	20,22	22,37	29,40	31,24	33,44
%Kadın	9,17	10,52	12,17	13,93	17,41	19,69	25,92	29,55	32,65
%Toplam	10,25	11,62	12,98	15,31	18,85	21,06	27,69	30,42	33,06

2011 yılı itibariyle yükseköğretimde net okullaşma oranı % 33,06 olarak gerçekleşmiştir (MEB, 2011).

Tablo 11'de yükseköğretimde eğitim-öğretim yıllarına göre okul, öğrenci ve öğretmen sayılarına yer verilmiştir.

Tablo 11: Yükseköğretimde Eğitim-Öğretim Yıllarına Göre Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

Eğitim Yılı	Fakülte / Yüksekokul Sayısı	Önlisans/Lisans Öğrenci Sayısı	Kadrolu/Sözleşmeli Öğretmen Sayısı
1923 / 1924	9	2,914	307
1940 / 1941	20	12,844	967
1960 / 1961	55	65,297	4,071
1980 / 1981	321	237,369	20,917
2003 / 2004	1,248	1,841,546	78,804
2005 / 2006	1,306	2,181,217	84,785
2007 / 2008	1,387	2,372,136	98,766
2009 / 2010	1,617	3,322,559	105,427
2010 / 2011	1,756	3,626,642	111,495

Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte eğitim alanında yapılan çalışmalar zamanla meyvesini vermeye başlamıştır. Nitekim Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze fakülte ve yüksekokul sayılarına baktığımızda artışın oldukça hızlı bir şekilde gerçekleştiği görülmektedir. 1923-1924 Eğitim-Öğretim Yılında 9 üniversite, 307 öğretim elemanı ve 2.914 öğrencisi bulunan yükseköğretim, bugün 1.756 üniversite, 111.495 öğretim elemanı ve 3.626.642 öğrenciye ulaşmıştır (MEB, 2012a).

İngiliz Milli Eğitim Sistemine İlişkin Bulgular

Okulöncesi Eğitim

Tablo 12'de okulöncesi eğitimde eğitim-öğretim yıllarına göre okul ve öğrenci sayıları yer almaktadır.

Tablo 12: Okulöncesi Eğitimde Eğitim-Öğretim Yıllarına Göre Okul ve Öğrenci Sayıları

Eğitim Yılı	00/01	02/03	04/05	06/07	08/09	09/10	10/11
Okul Sayısı	516	496	470	455	447	430	423
Öğrenci Sayısı	46,450	42,480	39,080	37,110	37,490	37,610	38,890

Okul, Öğrenci ve Aile Bakanlığı (Department for Children, Schools and Families-DCSF) tarafından yayınlanan verilere göre 2010-2011 Eğitim Yılı itibariyle İngiltere'de okulöncesi eğitim veren 423 devlet okulu bulunmakta ve bu okullarda toplam 38.890 öğrenci öğrenim görmektedir. Yıllar itibariyle öğrenci ve dolayısıyla öğrenci sayısında yaşanan azalma dikkat çekicidir. Tablo 13'te okulöncesi eğitimde eğitim-öğretim yıllarına göre öğretmen başına düşen öğrenci sayılarına yer verilmiştir.

Tablo 13: Okulöncesi Eğitimde Eğitim-Öğretim Yıllarına Göre Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayıları

Eğitim Yılı	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı	18,1	16,5	16,3	16,8	16,3	16,5	16,2	16,1

DCSF (2008b, 2009, 2011) verilerine göre, İngiltere'de 2011 yılı itibariyle okulöncesi devlet okullarında öğretmen başına 16,1 öğrenci düşmektedir. 2010-2011 Eğitim Yılı itibariyle İngiltere'de okulöncesi eğitim basamağında öğretmen başına düşen öğrenci sayılarına bakıldığında 2000 yılına nazaran % 12'lik bir azalma görülmüştür.

İlköğretim

Tablo 14'te ilköğretimde eğitim-öğretim yıllarına göre okul ve öğrenci sayılarına yer verilmiştir

Tablo 14: İlköğretimde Eğitim-Öğretim Yıllarına Göre Okul ve Öğrenci Sayıları

Eğitim Yılı	04/05	05/06	06/07	07/08	08/09	09/10	10/11
Okul Sayısı	17,642	17,504	17,361	17,205	17,064	16,971	16,847
Öğrenci Sayısı	3,381,970	3,338,130	3,294,750	3,254,140	3,218,330	3,224,570	3,252,345
Öğretmen Sayısı	196,600	196,300	198,200	197,100	198,100	198,500	201,000

2010-2011 Eğitim Yılı itibariyle İngiltere’de ilköğretim düzeyinde devlet okulu sayısı 16.847’dir. Bu eğitim kurumlarında da toplam 3.252.345 öğrenci öğrenim görmektedir. Tablo 15’te ilköğretimde eğitim-öğretim yıllarına göre öğretmen başına düşen öğrenci sayıları yer almaktadır.

Tablo 15: İlköğretimde Eğitim-Öğretim Yıllarına Göre Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayıları

Eğitim Yılı	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı	23,3	22,5	22,0	21,8	21,6	21,4	21,3	20,9

2011 yılı itibariyle ilköğretim devlet okullarında öğretmen başına 20,9 öğrenci düşmektedir. Tablo 16’da İngiltere’de ilköğretim eğitim basamakları ve eğitim yıllarına göre derslik başına düşen öğrenci sayısı yer almaktadır.

Tablo 16: İngiltere’de İlköğretim Eğitim Basamakları ve Eğitim Yıllarına Göre Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı

Eğitim Basamağı	Eğitim Yılları							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
1. Eğitim Basamağı	25,7	25,6	25,6	25,6	25,7	26,2	26,6	26,9
2. Eğitim Basamağı	27,2	27,3	27,3	27,2	27,0	26,8	26,8	27,0

İngiltere’de DCSF (2011) tarafından yayınlanan verilere göre, 2011 yılı itibariyle ilköğretim devlet okulları için derslik başına düşen öğrenci sayısı birinci eğitim basamağı için (5-7 yaş) 26.9 ve ikinci eğitim basamağı için de (7-11 yaş) 27.0’dır. Tablo 17’de ilköğretim birinci eğitim basamağında, eğitim-öğretim yıllarına göre öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf mevcudu yer almaktadır.

Tablo 17: İlköğretim Birinci Eğitim Basamağında, Eğitim-Öğretim Yıllarına Göre Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Mevcudu

Sınıf Mevcudu	Eğitim Yılları							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
1 – 30 (Derslik)	% 98,8	98,8	98,4	98,6	98,5	98,3	98,2	97,5
	n 54,940	55,170	53,510	52,620	52,380	52,580	52,890	53,415
1 – 30 (Öğrenci)	% 98,6	98,5	98,0	98,3	98,2	97,9	97,8	97,1
	n 1,431,540	1,408,070	1,366,090	1,341,810	1,343,100	1,370,160	1,403,060	1,431,895
30+	% 1,2	1,2	1,6	1,3	1,5	1,7	1,9	2,5
(Derslik)	n 650	700	890	730	790	920	1,010	1,370
30+	% 1,4	1,5	2,0	1,7	1,8	2,1	2,2	2,9
(Öğrenci)	n 20,730	22,080	28,070	23,210	24,760	28,870	31,640	43,065

1998 Okul Standartları ve Kapsamı Yasasının (School Standards and Framework Act 1998) birinci bölümünde; 5-7 yaş aralığındaki öğrenciler için eğitim veren okullarda (infant school) sınıf mevcudunun 30’u geçemeyeceği yasal bir zorunluluk olarak belirtilmiş olmasına rağmen düşük bir oran da olsa öğrencilerin yaklaşık % 3’ü otuz kişinin üzerinde olan sınıflarda eğitim görmektedir. Tablo 18’de ilköğretim ikinci eğitim basamağında, eğitim-öğretim yıllarına göre öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf mevcudu yüzdeleri yer almaktadır.

Tablo 18: İlköğretim İkinci Eğitim Basamağında, Eğitim-Öğretim Yıllarına Göre Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Mevcudu Yüzdeleri

Sınıf Mevcudu	Eğitim Yılları							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
1 – 30 kişi	78,7	79,1	79,6	80,7	82,4	84,2	85,0	85,5
31 – 35 kişi	20,3	19,8	19,4	18,4	16,9	15,3	14,5	14,0
36+	1,0	1,0	1,0	0,9	0,7	0,5	0,5	0,4

İngiltere’de 5-7 yaş grubu dışında sınıf mevcutlarıyla ilgili başka bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. İlköğretim ikinci eğitim basamağında (7-11 yaş) öğrencilerin % 85,5’i 1-30 kişilik sınıflarda, % 14’ü ise 31-35

kişilik sınıflarda eğitim görmektedir. Yalnızca % 0,4'lük bir kesim 36 ve üzeri mevcudu olan sınıflarda eğitimlerini sürdürmektedirler.

Ortaöğretim

Tablo 19'da ortaöğretimde eğitim-öğretim yıllarına göre okul ve öğrenci sayıları yer almaktadır.

Tablo 19: Ortaöğretimde Eğitim-Öğretim Yıllarına Göre Okul ve Öğrenci Sayıları

Eğitim Yılı	04/05	05/06	06/07	07/08	08/09	09/10	10/11
Okul Sayısı	3,385	3,367	3,343	3,295	3,225	3,127	3,310
Öğrenci Sayısı	3,316,050	3,306,780	3,268,490	3,208,560	3,166,080	3,055,520	3,238,600
Öğretmen Sayısı	211,000	215,100	216,300	216,800	215,300	212,600	209,400

2010-2011 Eğitim Yılı itibariyle İngiltere'de ortaöğretim düzeyinde 3.310 devlet okulu bulunmakta ve bu okullarda toplam 3.238.600 öğrenci öğrenim görmektedir. Tablo 20'de ortaöğretimde eğitim-öğretim yıllarına göre öğretmen başına düşen öğrenci sayıları yer almaktadır.

Tablo 20: Ortaöğretimde Eğitim-Öğretim Yıllarına Göre Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayıları

Eğitim Yılı	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı	17,2	16,7	16,6	16,5	16,1	15,9	15,7	15,6

2011 yılı itibariyle devlet okullarında öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ise 15,6'dır.

Yükseköğretim

İngiltere'de yükseköğretim alanındaki eğitim kurumları idari ve yönetim bakımından özerktirler. 1988 yılına kadar üniversiteler hariç yerel yönetim otoritelerinin idaresi altında olan tüm yükseköğretim kurumları bu özerkliklerine 1988 Eğitim Hareketiyle kavuşmuşlardır. Böylece yükseköğrenim veren tüm kurumlar kendi gerekliliklerini kendileri belirlemektedirler.

DCSF (2008a) verilerine göre İngiltere'de 18-30 yaş aralığındaki gençlerin %43'ü bir yükseköğretim kurumunda eğitimlerine devam etmektedirler. Bu kurumlara giriş şartı olarak da İleri Düzey Eğitim Diploması (GCE A-Level) gereklidir. Fakat üniversiteye yerleştirilmesinde esas olan da bu eğitim diplomasının notudur.

SONUÇ

Ülkelerin en önemli hizmet alanı eğitimidir ve her ülkenin kendine özgü bir eğitim sistemi vardır. Bu sistem ait olduğu toplumun özelliklerine ve evrensel gelişmelere göre oluşur, gelişir ve toplumun eğitimden beklentilerini yerine getirir. Ülkemizde de bu beklentileri karşılamak adına eğitime dair çeşitli çalışmalar yapılmış ve halende bu çalışmalara devam edilmektedir. Ülkemizde son olarak uygulanmaya başlayan 12 yıllık zorunlu eğitim uygulamaları da bu anlamada olumlu bir çalışma olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yapılan araştırmalar okulöncesi eğitim döneminin, çocuğun fiziksel, zihinsel ve duygusal olarak hızlı bir gelişme gösterdiği ve kişiliğinin şekillendiği önemli bir dönem olduğunu göstermektedir. Bloom (1964) tarafından yapılan çalışmaya göre, on yedi yaşında ölçülen zekâ düzeyinin % 50'si hamilelikle dört yaşına kadarki süre arasında, % 30'u ise dört-sekiz yaş arasında meydana gelmekte olup sekiz-on yedi yaş arasında sadece % 20'lik kısmı gelişmektedir (Akt: Gürkan, 1982). Ülkemiz açısından her ne kadar son yıllarda okul, öğretmen ve öğrenci sayılarında artışlar gözlenirse de, okullaşma oranının % 30'larda seyretmesi, bize halen ülkemizde bu dönem eğitime gerekli ağırlığın verilmediğini de göstermektedir. İngiltere'de ise 2000-2010 yılları arasında okulöncesi öğrenci sayısında yaşanan yaklaşık % 25'lik azalma dikkat çekicidir. Bunun nedeni olarak genç nüfusun azalması, dolayısıyla da öğrenci sayısının düşmesi olarak düşünülebilir.

Eğitimin özellikle ilköğretim kademesi toplumlar açısından oldukça önemli bir yere sahiptir. Çocukların iyi ve arzulanılan vatandaşlar konumuna gelmelerinde ilköğretim çağında aldıkları bilgi, beceri ve değerler önemli olmaktadır. Bu açıdan bakıldığında toplumsal faydası diğer öğretim kademelerinden daha fazladır. Aldıkları iyi bir eğitimle yetişen çocuklar doğrudan toplumların da gelişmelerine olumlu katkılar sağlayacaklardır. Ülkemizde bu kademe için okullaşma oranlarında genel olarak hızlı bir yükseliş dikkatleri çekiyor olsa da, 2012 yılı itibariyle ilköğretim çağındaki çocukların yaklaşık %2'sinin ilköğretimin zorunlu olmasına rağmen çeşitli nedenlerle bu eğitim haklarından yararlanamadıkları görülmektedir. Ayrıca ülkemizde ilköğretim çağındaki kızlarda görülen net okullaşma oranları yıllar itibariyle devamlı olarak erkeklerin gerisinde seyretmiş, 1997 yılından günümüze de kızların okullaşma oranlarında ortalama % 20'lik sevindirici bir artış görülmüştür. Bu artışta şüphesiz kızların okula gönderilmesiyle ilgili çeşitli kurum ve kuruluşlarca yapılan kampanyaların ve bu bağlamda ailelerin bilinçlendirilmelerinin de etkisinin olduğu düşünülebilir.

Yine ülkemizde ilköğretim kademesinde son sekiz yıllık dönemde öğrenci sayısında yaşanan % 4'lük bir artış yaşanmasına rağmen okul sayısında % 12'lik gerileme görülmüştür. Bu kademe için derslik başına düşen öğrenci sayılarında ise devamlı olarak bir iyileşme görülmüş ve bu sayı 2012 yılı itibariyle 30 öğrenci olarak gerçekleşmiştir. Ancak bu durum ülkemiz geneli için ortalama sayılardır ve bu sayılar illere göre büyük farklılıklar göstermektedir. Örneğin Şanlıurfa, Diyarbakır ve yoğun göç alan İstanbul'da bir derslikte 48 öğrenci eğitim alırken, bu sayı Gaziantep'te 41, Ankara'da 37, Kırıkkale'de 24 ve Tunceli'de 14'dür. Türkiye'de nüfus, özellikle 1980'li yıllardan sonra hızlı bir şekilde şehirlere doğru kayma eğilimine girmiştir. Buna bağlı olarak kentlerde nüfusun okullaşma talebinin artmasına rağmen okul ve derslik sayılarının yeterince artmaması, büyük sınıflarda eğitim görme zorunluluğunu getirmekte bu da hem öğretmen hem de öğrenci açısından verimin düşmesine yol açmaktadır (Yıldırım, 2003). Bununla birlikte genç nüfusun yoğun olduğu ülkemizde, bu yoğunluğa paralel olarak sınıflardaki öğrenci sayısının da fazlalığı eğitime olumsuz bir şekilde yansması da kaçınılmaz bir gerçektir. Ferguson (1991) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, sınıf mevcudu ve öğrenci başarısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre, öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 18'i aştığında öğrenci başarısının azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle ilköğretimin birinci dönemini için çocuklar hareketli oldukları ve temel becerileri yeni kazandıklarından sınıfların ortalama 20-25 kişi olması önerilmektedir (Erden, 1998). Eğitimde bireysel farklılıklara önem veren, öğrencinin merkezde olduğu bir eğitim anlayışına ve bu anlayışla hazırlanmış öğretim programlarına sahip bir ülkede sınıflardaki öğrenci sayısı amaçlara ulaşmada önemli olmakta ve sınıf mevcutlarının fazla oluşu programları uygulamada aksaklıklara neden olabilmektedir. Türkiye için "İlköğretim okullarında bir sınıfta bulunması gereken öğrenci sayısı, birleştirilmiş sınıflar da dâhil, 40 öğrenciyi geçemez" (İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Madde 50) şeklinde kanunda belirtilmiş olmasına rağmen Türkiye'nin birçok ilinde öğrenciler bu sayının üzerindeki sınıflarda eğitim hayatlarına devam etmektedirler.

İngiltere'de ilköğretim kademesi için ülkemizdeki durumun tam tersine son sekiz yıllık dönemde öğrenci sayısındaki ortalama % 5'lik azalmaya karşın öğretmen sayısında görülen %3'lük artış görülmüştür. Öğretmenlerin istihdamında görülen bu olumlu durum hiç şüphesiz ülkenin ekonomisi ve eğitime verdiği önemin bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Öğrenci sayısındaki düşüşün nedeni olarak da yine ülkede genç nüfusun azalması olarak düşünülebilir. Yine son 10 yıllık dönemde öğretmen başına düşen öğrenci sayısında görülen % 12 azalma, öğrenci sayısında görülen düşüşe rağmen öğretmen istihdamının artışının olumlu bir etkisidir.

İngiltere'de birinci eğitim basamağında olan öğrencilerin % 97,1'i 1-30 kişilik sınıflarda öğrenim görmektedir. İngiltere'de de öğrencilerin öğrenim görecekleri sınıfların mevcutları kanunlarla belirtilmiş olsa da öğrencilerin yaklaşık % 3'ü otuz kişinin üzerinde olan sınıflarda eğitim görmektedir. Okullarda sınıf mevcutlarının az olması, öğretmenlerin öğrencilerdeki bireysel farklılıkları daha iyi saptamasını ve böylece onların ihtiyaçlarına ve seviyelerine uygun eğitim vermelerini sağlamaktadır. Özellikle eğitimin ilk basamağı için bunun yasalarla belirlenmiş olması öğretmenler ve öğrenciler için büyük avantajlar getirmektedir.

2010-2011 Eğitim-Öğretim Yılı itibariyle İngiltere'de okulöncesi eğitim ile birlikte ilk ve ortaöğretim basamaklarında öğretmen başına düşen öğrenci sayılarında 2000 yılından bu yana devamlı olarak bir iyileşme yaşanmıştır. Okulöncesi eğitimde bu oran % 16,2, ilköğretimde % 21,3 ve ortaöğretimde % 15,7 olarak gerçekleşmiştir.

Ülkemiz açısından ortaöğretim için okullaşma oranlarında ilköğretimden sonra gençlerin ortalama % 33'ünün ortaöğretime devam etmediğini veya çeşitli nedenlerle edemediğini göstermektedir. Bu noktada gençlerin eğitimlerine devamları hususunda 12 yıllık zorunlu eğitimin başarılı bir uygulama olduğu düşünülebilir. Son beş yıl içerisinde ortaöğretimde okul, öğrenci ve öğretmen sayılarında olumlu yönde artışlar görülmüştür. 2004 yılında 6.816 olan okul sayısı 2012 yılında 9.672'ye çıkartılarak ortalama % 27'lik bir artış gerçekleşmiştir. Aynı şekilde öğretmen (% 17) ve öğrenci (% 26) sayılarında da olumlu yönde artışlar gerçekleşmiştir. Ancak artış oranlarına bakıldığında okul ve öğrenci sayılarındaki ortalama % 27'lik artışa rağmen öğretmen sayılarının bu artışlara paralel olarak artmadığı da görülmektedir. Bu durum ise öğretmen istihdamı konusunda devlet politikalarının nüfus artışıyla paralel olmadığı ve eğitim kalitesi açısından sıkıntılara neden olabileceği düşünülebilir.

Yükseköğretim açısından, İngiltere'de gençlerin % 43'ü bir yükseköğretim kurumunda eğitimlerine devam ederken, ülkemizde ise bu oran % 33'ler civarında seyretmektedir. Genel olarak anne ve babanın eğitim seviyesinin düşük olması, bireylerin yükseköğrenim görme şansını azaltabilmektedir. Eğitim seviyesiyle birlikte sosyo-ekonomik koşulların yetersizliği de bireylerin yükseköğrenim görme şansını engelleyebilmektedir. Konuya bu açıdan baktığımızda ülkemizde ekonomik koşullar nedeniyle zorunlu eğitimini tamamlayıp bir meslek bulma ve geçimini sağlama çabası insanların yükseköğrenime devam etmelerine engel olduğu düşünülebilir.

Not: Bu çalışma, Prof. Dr. A. Faik İmamoğlu danışmanlığında hazırlanan "Türkiye ve İngiltere'deki ilköğretim Beden Eğitimi Dersi Öğretim Programlarının Öğretmen Görüşlerine Göre Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi" isimli doktora tezinden bir bölümdür.

KAYNAKÇA

Alexander, R. J. (2000). *Culture and pedagogy: International comparisons in primary education*. United Kingdom: Blackwell Publishing Company.

Bennet, B.L., Howell, M. & Simri, U. (1983). *Comparative physical education and sport*. Philadelphia: Lea & Febiger.

Celep, C. (2002). *Sınıf yönetimi ve disiplini*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Daun, H. (2004). Privatisation, decentralisation and governance in education in the Czech Republic, England, France, Germany and Sweden. *International Review of Education*, 50 (3-4), 325-346.

Dean, J. (2005). *A teaching assistant's guide to primary education*. Oxon: Routledge.

Department for Children, Schools and Families (DCSF). (2008a). *Education and training statistics for the United Kingdom: 2008*. London: The Stationery Office.

Department for Children, Schools and Families (DCSF). (2008b). *Pupil characteristics and class sizes in maintained schools in England: 2008*. London: The Stationery Office.

Department for Children, Schools and Families (DCSF). (2009). *Education and training statistics for the United Kingdom: 2009*. London: The Stationery Office.

Department for Children, Schools and Families (DCSF). (2011). *Education and training statistics for the United Kingdom: 2011*. London: The Stationery Office.

Department for Education and Employment & Qualification and Curriculum Authority (DfEE & QCA). (1999a). *The national curriculum: Handbook for primary teachers in England*. London: The Stationery Office.

Department for Education and Employment & Qualification and Curriculum Authority (DfEE & QCA). (1999b). *Physical education, the national curriculum for England (Key Stages 1-4)*. London.

Education Act 1998. <<http://www.opsi.gov.uk/acts/acts1996>> (8 Nisan 2009)

Education Act 2002. <<http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2002>> (8 Nisan 2009)

Erden, M. (1998). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. İstanbul: Alkım Yayınları.

Gürkan, T. (1982). Neden okulöncesi eğitim? *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(2), 215-219.

Havighurst, R.J. (1968). *Comparative Perspectives on Education. Tudor England*. (Ed: R.J. Havighurst). Boston: Little, Brown and Company.

Kıran, H. (2004). Meslek olarak öğretmenlik. *Türkiye milli eğitim sisteminin amaçları, ilkeleri, yapılanması ve sorunları*. (Ed: C. CELEP). Ankara: Anı Yayıncılık. ss. 121-146.

Lauwerys, J.A., Varış, F. & Neff, K. (1979). *Mukayeseli eğitim*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayını.

Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı. (2009). *Milli eğitim istatistikleri: Örgün eğitim 2008-2009*. Ankara: Yayınlar Dairesi Başkanlığı.

Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı. (2010). *Milli eğitim istatistikleri: Örgün eğitim 2009-2010*. Ankara: Yayınlar Dairesi Başkanlığı.

Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı. (2011). *Milli eğitim istatistikleri: Örgün eğitim 2010-2011*. Ankara: Yayınlar Dairesi Başkanlığı.

Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı. (2012a). *Milli eğitim istatistikleri: Örgün eğitim 2011-2012*. Ankara: Yayınlar Dairesi Başkanlığı.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2012b). *12 yıl zorunlu eğitim sorular-cevaplar*. Ankara.

Qualifications and Curriculum Authority (QCA). (2002). *Designing and timetabling the primary curriculum: A practical guide for key stages 1 and 2*. Great Britain.

School Standards and Framework Act 1998. <<http://www.opsi.gov.uk/Acts/acts1998>> (8 Nisan 2009)

Tassoni, P. (2006). *Planning for the foundation stage: Ideas for themes and activities*. Oxford: Scotprint.

Tunçkaşık, H. (2007). *Türkiye’de ve çeşitli ülkelerde öğretmen maaşları*. TBMM Araştırma Merkezi.

Yaman, E. (2006). Eğitim sistemindeki sorunlardan bir boyut: Büyük sınıflar ve sınıf yönetimi. *Gazi Üniversitesi Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Yaz.

Yıldırım, B. (2003). Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Alternatif Yaklaşım. *Sosyolojik yapı ve öğretmenlik*. (Ed: M. Karşı). Ankara: Öğreti Yayınları, 261-274.